

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle toimeentuloturvan muutoksenhakulautakuntia koskevan lainsäädännön muuttamiseksi

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle toimeentuloturvan muutoksenhakulautakuntia koskevan lainsäädännön muuttamiseksi (HE 74/2017 vp): Asia on saapunut sosiaali- ja terveysvaliokuntaan mietinnön antamista varten. Asia on lisäksi lähetetty työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan lausunnon antamista varten.

Lausunto

Asiasta on annettu seuraava lausunto:

- työelämä- ja tasa-arvovaliokunta TyVL 5/2017 vp

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- hallitusneuvos Erik Strömberg, sosiaali- ja terveysministeriö
- vanhempi hallitussihteeri Timo Meling, työ- ja elinkeinoministeriö
- puheenjohtaja Silja Romo, Sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunta
- toimistopäällikkö Olli Häkkinen, Työttömyysturvan muutoksenhakulautakunta

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- Akava ry
- Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry
- SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry
- Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
- Toimihenkilökeskusjärjestö STTK ry

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnasta annettua lakia, työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunnasta annettua lakia ja tapaturma-asioiden muutoksenhakulautakunnasta annettua lakia sekä kumottavaksi työttömyysturvalain työttömyysturvan muutoksenhakulautakuntaa koskeva luku. Työttömyysturvan muutoksenhakulautakunta yh-

Valiokunnan mietintö StVM 8/2017 vp

distettäisiin sosiaaliturvan muutoksenhakulautakuntaan. Samalla muutoksenhakulautakunnan nimeksi tulisi sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunta. Muutoksenhakulautakunnan ruotsinkielinen nimi ei muuttuisi.

Lisäksi ehdotetaan, että toimeentuloturvan muutoksenhakulautakuntien jäsenten kelpoisuusvaatimuksia yhtenäistettäisiin. Muutoksenhakulautakuntien jäsenten eroamisikä nostettaisiin 70 vuoteen. Muutoksenhakulautakuntia koskeviin lakeihin lisättäisiin myös säännöksiä sähköistä käsittelyjärjestelmää varten sekä tehtäisiin eräitä muita muutoksia.

Ehdotettujen muutosten keskeisenä tavoitteena on tehostaa muutoksenhakulautakuntien toimintaa ja yhdenmukaistaa niitä koskevia lakeja.

Esitys liittyy valtion vuoden 2018 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2018.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Sosiaali- ja terveysvaliokunta pitää lautakuntien yhdistämistä perusteltuna. Sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnan ja työttömyysturvan muutoksenhakulautakunnan valitusmäärät ovat kasvaneet voimakkaasti viime vuosina, mikä on johtanut valitusten käsittelyaikojen pidentymiseen. Lautakuntien yhdistämisellä on tarkoitus saada niiden hallinnollisten kustannusten nousua hillittyä, jolloin resursseja voidaan suunnata nykyistä enemmän valitusten käsittelyyn. Lautakuntien yhdistämisellä saataisiin kustannushyötyjä muun muassa eräiden hallinnollisten tehtävien ja hankintojen sekä tietojärjestelmäkustannusten päällekkäisyyksiä purkamalla. Lautakuntien yhdistäminen mahdollistaa lisäksi kustannushyötyjä toimitilajärjestelyjen tehostamisen kautta.

Valiokunta pitää tärkeänä, että lautakuntien yhdistäminen valmistellaan ennakkollisesti siten, että toiminta käynnistyy vuoden 2018 alusta niin, ettei tämä hallinnollinen uudistus vaikuta muutoksenhakijoiden asemaan.

Lautakunnan ratkaisukokoonpano

Työttömyysturvan muutoksenhakulautakunta toimii ensimmäisenä muutoksenhakuasteena työttömyysturvaa koskevien asioiden lisäksi myös asioissa, joista laissa erikseen niin säädetään. Tällaisia asioita ovat muun muassa palkkaturvaa ja vuorotteluvapaata koskevat asiat. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan ehdotetulla sosiaaliturvan ja työttömyysturvan muutoksenhakulautakuntien yhdistämisellä ei ole tarkoitus muuttaa asioiden ratkaisuun osallistuvien lautakunnan jäsenten kelpoisuusedellytyksiä eikä lautakunnan ratkaisukokoonpanoa nykyisestä, pl. yhden lakimiesjäsenen vähentäminen, silloin kun sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunta käsittelee tällä hetkellä työttömyysturvan muutoksenhakulautakunnassa käsiteltäviä asioita.

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta on kiinnittänyt lausunnossaan huomiota siihen, että ehdotettujen sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunnasta annetun lain 3, 9 ja 9 a §:ien sanamuoto

Valiokunnan mietintö StVM 8/2017 vp

johtaa siihen, että palkkaturva- ja vuorotteluvapaa-asiat käsiteltäisiin jatkossa jaostokokoupanossa, jossa ei ole työelämää ja työmarkkinoiden olosuhteita tuntevia jäseniä. Tilanne poikkeaisi siten valiokunnan mukaan olennaisesti nykyisestä. Mainittujen asioiden ratkaisemisessa tarvitaan samankaltaista erityistä osaamista kuin työttömyysturvaa koskevien asioiden ratkaisemisessa. Myös palkkaturva- ja vuorotteluvapaa-asiat tulee työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan näkemyksen mukaan ratkaista nykyistä vastaavasti kokoupanossa, johon kuuluu kaksi työelämää ja työmarkkinoiden olosuhteita tuntevaa jäsentä. Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta esittää, että sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunnasta annetun lain jäsenen kelpoisuutta ja nimittämistä sekä lautakunnan ratkaisukokoupanoa koskevan sääntelyn täsmentämistä siten, että palkkaturva-asioita ja vuorotteluvapaa-asioita sekä aikuiskoulutustukea ja ammattitutkintostipendiä koskevia asioita käsiteltäessä lautakunnan ratkaisukokoupano on sama kuin työttömyysturva-asioiden käsittelyssä.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta toteaa, että vastaavia työttömyysturva-asioihin rinnastuvia asioita, joita nyt käsitellään työttömyysturvan muutoksenhakulautakunnassa, on työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan esittämien asioiden lisäksi muitakin. Etuuksia koskeva sääntely voi lisäksi jatkossa muuttua ja työttömyysturva-asioihin rinnastuvia etuuksia tulla lainsäädäntöön lisää. Jotta esityksen tarkoittamaa sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunnasta annettua lakia ei tulisi aina samalla muuttaa, ehdottaa sosiaali- ja terveysvaliokunta, että laissa ei luettelaisi yksityiskohtaisesti kaikkia niitä asioita, joita työttömyysturvan muutoksenhakulautakunta nykyään käsittelee. Sen sijaan valiokunta ehdottaa, että pykälässä todettaisiin, että kyseisessä kokoupanossa käsitellään työttömyysturva-asioiden lisäksi siihen rinnastuvat asiat. Näitä ovat ainakin ne asiat, joita työttömyysturvan muutoksenhakulautakunta nykyisin käsittelee eli työttömyysturvalaissa (1290/2002) tarkoitetut työttömyysetuudet, palkkaturvalaissa (866/1998) tarkoitetut palkkaturva-asiat, vuorotteluvapalaissa (1305/2002) tarkoitetut vuorottelukorvaukset, työttömyyskassalaissa (603/1984) tarkoitetut työttömyyskassojen jäsenyysasiat, aikuiskoulutustuesta annetussa laissa (2176/2000) tarkoitetut aikuiskoulutustuet, koulutusrahastosta annetussa laissa (1306/2002) tarkoitetut ammattitutkintostipendit, työttömyysetuuksien rahoituksesta annetussa laissa (555/1998) tarkoitetut työnantajan työttömyysturvan omavastuumaksun perimisasiat sekä julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetussa laissa (916/2012) tarkoitetut työnhakijalle maksettavat kulukorvaukset.

Sidonnaisuuksien ilmoittaminen

Sosiaali- ja terveysvaliokunta toteaa, että lakiehdotuksiin ei sisälly säännöksiä lautakuntien jäsenen velvollisuudesta ilmoittaa sidonnaisuuksistaan. Vakuutuslaki (132/2003) muutettiin vuoden 2016 alusta (HE 104/2014 vp) siten, että siihen otettiin sivutoimisten jäsenten sidonnaisuuksien ilmoittamisen menettely. Vakuutuslaki on kumottu tuomioistuinjailla (673/2016), ja sidonnaisuuksien ilmoittamisesta säädetään nykyisin tuomioistuinlain 17 luvun 17 §:ssä, jossa viitataan kyseisen lain 11 luvun 12 §:ssä säädettyyn tuomariksi nimitettävän sidonnaisuusilmoitukseen.

Vakuutuslääkärijärjestelmää kehittäneen työryhmän muistiossa (sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2014:1) viitattiin siihen, että toimeentuloturvan muutoksenhakulautakuntien riippumattomuuteen ja puolueettomuuteen kohdistuu epäilyksiä, joiden vähentämiseksi muutoksenhakulautakuntien lääkäreiden ja muiden jäsenten sidonnaisuuksiin tulisi kiinnittää en-

Valiokunnan mietintö StVM 8/2017 vp

tistä enemmän huomiota ja niistä tulisi ilmoittaa avoimesti. Muistion mukaan sosiaali- ja terveysministeriössä on jo nykyisin käytäntönä pyytää muutoksenhakulautakuntien jäseniksi ehdotettavilta henkilöiltä selvitys sidonnaisuuksista ennen jäsenten nimittämistä. Tämän käytännön vahvistamiseksi valiokunta pitää perusteltuna ottaa ilmoitusvelvollisuudesta säännökset lakeihin. Sosiaali- ja terveysvaliokunnan näkemyksen mukaan lakisääteinen sidonnaisuusilmoitus edistää lautakuntien päätöksenteon avoimuutta ja läpinäkyvyyttä.

Edellä esitetyn perusteella valiokunta ehdottaa, että sosiaaliturva-asioiden, työeläkeasioiden ja tapaturma-asioiden muutoksenhakulautakuntien jäsenten sidonnaisuusilmoitusmenettelystä säädetään viittaussäännöksellä tuomioistuinlain 17 luvun 17 §:ään. Velvollisuus ilmoittaa sidonnaisuuksista koskee kaikkia jäseniä. Viittaussäännös ehdotetaan lisättävän työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunnasta annetun lain 3 §:n uudeksi 4 momentiksi, tapaturma-asioiden muutoksenhakulautakunnasta annetun lain 5 §:n uudeksi 5 momentiksi sekä sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnasta annetun lain (jatkossa sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunnasta annettu laki) 3 §:n uudeksi 6 momentiksi.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 74/2018 vp sisältyvän 4. lakiehdotuksen.

Eduskunta hyväksyy muutettuna hallituksen esitykseen HE 74/2017 vp sisältyvät 1.—3. lakiehdotuksen. (Valiokunnan muutosehdotukset)

Lakiehdotukset

1.

Laki

työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunnasta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunnasta annetun lain (677/2005) 2 ja 4, 8 §:n 2—4 momentti, 11 §:n 2 momentti, 12 §:n otsikko ja 14 §:n 1 momentti,

Valiokunnan mietintö StVM 8/2017 vp

sellaisina kuin niistä ovat 2 § laeissa 1333/2011 ja 1218/2016, 4 §, 8 §:n 4 momentti ja 11 §:n 2 momentti laissa 1298/2006, 8 §:n 2 momentti laissa 1318/2010, 12 §:n otsikko laissa 805/2015 ja 14 §:n 1 momentti laissa 1333/2011, sekä

lisätään 3 §:ään, sellaisena kuin se on laeissa 1333/2011 ja 1218/2016, uusi 4 momentti, 8 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laeissa 1298/2006 ja 1318/2010, uusi 5 momentti ja 12 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 805/2015, uusi 5 ja 6 momentti, seuraavasti:

2 §

Muutoksenhakulautakunnan puheenjohtajat ja muut jäsenet

Muutoksenhakulautakunnassa on päätoiminen puheenjohtaja ja vähintään kolme sivutoimista varapuheenjohtajaa. Päätoiminen puheenjohtaja johtaa muutoksenhakulautakuntaa ja vastaa sen toiminnasta, valvoo laintulkinnan yhdenmukaisuutta lautakunnan ratkaisuihin sekä vastaa muutoksenhakulautakunnan hallinnollisista asioista. Päätoimisen puheenjohtajan tehtävistä määrätään tarkemmin työjärjestyksessä.

Muutoksenhakulautakunnassa on puheenjohtajan ja varapuheenjohtajien lisäksi vähintään 18 muuta, sivutoimista jäsentä. Sivutoimisina jäsenenä on oltava vähintään:

- 1) neljä lääkärijäsentä;
- 2) neljä lakimiesjäsentä;
- 3) kahdeksan työelämän ja työmarkkinoiden olosuhteita tuntevaa jäsentä;
- 4) yksi yrittäjätoimintaan perehtynyt jäsen;
- 5) yksi maatalousyrittäjätoimintaan perehtynyt jäsen.

Puheenjohtajalla, varapuheenjohtajilla ja lakimiesjäsenillä tulee olla tuomarin virkaan oikeutava tutkinto ja heidän tulee olla perehtyneitä sosiaalivakuutusasioihin. Puheenjohtajalta ja varapuheenjohtajilta edellytetään lisäksi perehtyneisyyttä erityisesti muutoksenhakulautakunnassa käsiteltäviin etuusjärjestelmiin ja puheenjohtajalta tämän lisäksi käytännössä osoitettua johtamistaitoa. Lääkärijäsenen tulee olla laillistettu lääkäri. Muiden jäsenten tulee olla perehtyneitä sosiaalivakuutusasioihin.

Puheenjohtajalla ja varapuheenjohtajilla on yksi yhteinen varajäsen, johon sovelletaan, mitä tässä laissa säädetään varapuheenjohtajasta. Muille jäsenille määrätään riittävä määrä varajäseniä noudattaen, mitä 3 §:ssä säädetään jäsenten määräämisestä. Mitä tässä laissa säädetään muutoksenhakulautakunnan jäsenestä ja tämän kelpoisuudesta, sovelletaan myös varajäseneseen.

Puheenjohtaja, varapuheenjohtaja ja muut jäsenet toimivat tuomarin vastuulla.

3 § (Uusi)

Puheenjohtajien ja jäsenten nimittäminen

Muutoksenhakulautakunnan jäsenten on ilmoitettava sidonnaisuuksistaan siten kuin tuomioistuinlain (673/2016) 17 luvun 17 §:ssä säädetään asiantuntijajäsenen velvollisuudesta ilmoittaa sidonnaisuuksistaan. (Uusi 4 mom.)

Valiokunnan mietintö StVM 8/2017 vp

4 §

Muutoksenhakulautakunnan jäsenyydestä vapautuminen ja eroamisikä

Muutoksenhakulautakunnan puheenjohtajan, varapuheenjohtajan ja muun jäsenen oikeuteen pysyä tehtävässään sovelletaan, mitä tuomarin viran haltijoista säädetään. Muutoksenhakulautakunnan puheenjohtaja, varapuheenjohtaja ja muu jäsen on velvollinen eroamaan sen kuukauden päätyessä, jonka kuluessa hän täyttää 70 vuotta. Muutoksenhakulautakunnan varapuheenjohtajan tai muun sivutoimisen jäsenen paikan vapautuessa kesken toimikauden, määrätään seuraaja jäljellä olevaksi toimikaudeksi.

8 §

Muutoksenhakulautakunnan ratkaisukokoonpanot

Muutoksenhakuasioita käsittelevä jaosto on päätösvaltainen, kun läsnä ovat jaoston puheenjohtaja, lakimiesjäsen, lääkärijäsen sekä kaksi työelämän ja työmarkkinoiden olosuhteita tuntevaa jäsentä. Päätösvaltaisuuden edellytyksenä on lisäksi, että:

1) käsiteltäessä asiaa, jonka ratkaiseminen olennaisesti riippuu yrittäjän eläkelain (1272/2006) tai sen nojalla annettujen säännösten tai määräysten soveltamisesta, läsnä on yrittäjätoimintaan perehtynyt jäsen;

2) käsiteltäessä asiaa, jonka ratkaiseminen olennaisesti riippuu maatalousyrittäjän eläkelain (1280/2006), maatalouden harjoittamisesta luopumisen tukemisesta annetun lain (612/2006), maatalousyrittäjien luopumistuesta annetun lain (1293/1994), maatalousyrittäjien sukupolvenvaihdoseläkkeestä annetun lain (1317/1990), luopumiseläkelain (16/1974), maatalousyrittäjien luopumiskorvauksesta annetun lain (1330/1992), kasvihuonetuotannon ja omenanviljelyn lopettamistuesta annetun lain (1297/1994) tai niiden nojalla annettujen säännösten tai määräysten soveltamisesta, läsnä on maatalousyrittäjätoimintaan perehtynyt jäsen.

Jaosto on päätösvaltainen myös silloin, kun jaoston kokouksessa ovat läsnä puheenjohtaja ja vähintään kaksi muuta jäsentä, jos asian käsittelyyn 2 tai 5 momentin mukaan vaadittavat jäsenet ovat kirjallisesti tai sähköiseen käsittelyjärjestelmään tekemällään merkinnällä ennen kokousta yhtyneet esittelijän esitykseen ja päätösehdotukseen ja tällä kannalla ovat myös läsnä olevat jäsenet.

Jaoston päätösvaltaisuuden edellytyksenä on lisäksi, että enintään puolet läsnä olevista jäsenistä on työelämän ja työmarkkinoiden olosuhteita tuntevia jäseniä, maatalousyrittäjätoimintaan perehtyneitä jäseniä ja yrittäjätoimintaan perehtyneitä jäseniä, ja että 2 momentin 1 ja 2 kohdassa mainituista kahdesta työelämän ja työmarkkinoiden olosuhteita tuntevasta jäsenestä toinen on työnantajayhdistysten edustavimpien keskusjärjestöjen ehdotuksesta määrätty jäsen ja toinen työntekijäin ja toimihenkilöiden edustavimpien keskusjärjestöjen ehdotuksesta määrätty jäsen.

Käsiteltäessä asiaa, jonka ratkaiseminen ei riipu lääketieteellisestä kysymyksestä, jaosto on 2 momentista poiketen päätösvaltainen silloin, kun läsnä on lääkärijäsenen sijasta toinen lakimiesjäsen.

Valiokunnan mietintö StVM 8/2017 vp

11 §

Täysistunto

Täysistunto on päätösvaltainen, kun puheenjohtaja tai varapuheenjohtaja sekä vähintään puolet muista jäsenistä on läsnä. Tilinpäätöksen vahvistamista ja vastuuvapauden myöntämistä hallintojaostolle koskevassa asiassa täysistunto on päätösvaltainen, kun vähintään puolet esteettömistä jäsenistä on läsnä. Täysistunnon päätösvaltaisuuden edellytyksenä on ratkaistaessa muutoksenhakua lisää, että enintään puolet läsnä olevista jäsenistä on työelämän ja työmarkkinoiden olosuhteita tuntevia jäseniä, maatalousyrittäjätoimintaan perehtyneitä jäseniä ja yrittäjätoimintaan perehtyneitä jäseniä. Tällöin jäsenten osalta on lisäksi voimassa, mitä 8 §:ssä säädetään.

12 §

Hallintolainkäyttölain soveltaminen, tiedoksianto ja asiakirjojen toimittaminen

Muutoksenhakulautakunnan päätös annetaan tiedoksi lähettämällä se postitse kirjeellä vastaanottajalle hänen ilmoittamaansa postiosoitteeseen. Jollei muuta näytetä, valittajan katsotaan saaneen päätöksestä tiedon seitsemäntenä päivänä sen päivän jälkeen, jona päätös on postitettu valittajan ilmoittamaan osoitteeseen.

Eläkelaitos on velvollinen toimittamaan asiakirjat muutoksenhakulautakunnalle sen vaatimassa muodossa maksutta.

14 §

Hallintoasiat

Hallintojaostossa käsitellään työjärjestyksessä mainitut muutoksenhakulautakunnan hallintoasiat. Hallintoasian koollekutsujana ja puheenjohtajana toimii muutoksenhakulautakunnan puheenjohtaja tai hänen estyneenä ollessa varapuheenjohtaja. Muina jäseninä hallintojaostossa ovat muutoksenhakulautakunnan varapuheenjohtajat. Lisäksi muutoksenhakulautakunnan täysistunto valitsee hallintojaostoon yhden työnantajajärjestöjen ehdotuksen perusteella muutoksenhakulautakuntaan nimitetyn jäsenen, yhden työntekijä- ja toimihenkilökeskusjärjestöjen ehdotuksen perusteella nimitetyn jäsenen sekä yhden yrittäjien ja maatalousyrittäjien järjestön ehdotuksen perusteella nimitetyn jäsenen tai näiden varajäsenten joukosta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Ennen tämän lain voimaantuloa lautakuntaan määrättyyn henkilöön sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa ollutta 2 §:ää.

Tämän lain 12 §:n 6 momenttia sovelletaan 1 päivästä huhtikuuta 2018.

2.

Laki

tapaturma-asioiden muutoksenhakulautakunnasta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan tapaturma-asioiden muutoksenhakulautakunnasta annetun lain (1316/2010) 2 §:n 3 momentti, 3 §, 5 §:n 1 momentti, 6 §, 7 §:n 2 momentti, 9 §:n 3 momentti, 12 §:n 2 momentti ja 13 § ja

lisätään 2 §:ään uusi 4 momentti, 5 §:ään uusi 5 momentti ja 14 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 804/2015, uusi 7 momentti seuraavasti:

2 §

Muutoksenhakulautakunnan jäsenet

Puheenjohtajalla ja varapuheenjohtajilla on yksi yhteinen varajäsen, johon sovelletaan, mitä tässä laissa säädetään varapuheenjohtajasta. Muille jäsenille määrätään riittävä määrä varajäseniä noudattaen, mitä 5 §:ssä säädetään jäsenten nimittämisestä. Varajäsenen sovelletaan, mitä tässä laissa säädetään muutoksenhakulautakunnan jäsenestä ja tämän kelpoisuudesta.

Puheenjohtaja, varapuheenjohtaja ja muut jäsenet toimivat tuomarin vastuulla.

3 §

Jäsenten kelpoisuus

Puheenjohtajalla, varapuheenjohtajilla ja lakimiesjäsenillä tulee olla tuomarin virkaan oikeutava tutkinto ja heidän tulee olla perehtyneitä sosiaalivakuutusasioihin. Puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan tulee olla lisäksi perehtyneitä erityisesti muutoksenhakulautakunnassa käsiteltäviin etuusjärjestelmiin. Puheenjohtajalta edellytetään myös käytännössä osoitettua johtamistaitoa. Lääkärjäsenen tulee olla laillistettu lääkäri. Muiden jäsenten tulee olla perehtyneitä sosiaalivakuutusasioihin.

Valiokunnan mietintö StVM 8/2017 vp

5 §

Muutoksenhakulautakunnan nimittäminen

Valtioneuvosto nimittää sosiaali- ja terveysministeriön esityksestä muutoksenhakulautakunnan puheenjohtajan toistaiseksi sekä muut jäsenet enintään viideksi vuodeksi kerrallaan.

Muutoksenhakulautakunnan jäsenten on ilmoitettava sidonnaisuuksistaan siten kuin tuomioistuinlain (673/2016) 17 luvun 17 §:ssä säädetään asiantuntijajäsenen velvollisuudesta ilmoittaa sidonnaisuuksistaan. (Uusi)

6 §

Tuomarin vala ja eroamisikä

Muutoksenhakulautakunnan jäsenen on ryhtyessään tehtäväänsä annettava tuomarinvakuutus, jollei hän ole tehnyt sitä jo aiemmin. Tuomarinvakuutuksen antamisesta säädetään tuomioistuinlain (673/2016) 1 luvun 7 §:ssä.

Muutoksenhakulautakunnan jäsen on velvollinen eroamaan tehtävästään sen kuukauden päättyessä, jonka kuluessa hän täyttää 70 vuotta.

7 §

Esittelijät

Muutoksenhakulautakunnan esittelijällä on oltava tuomarin virkaan oikeuttava tutkinto. Esittelijän tehtävistä määrätään tarkemmin muutoksenhakulautakunnan työjärjestyksessä.

9 §

Jaoston päätösvaltaisuus

Jaosto on päätösvaltainen myös silloin, kun paikalla ovat jaoston puheenjohtaja ja vähintään kaksi muuta jäsentä edellyttäen, että ne jaoston jäsenet, jotka eivät ole paikalla, ovat kirjallisesti tai sähköiseen käsittelyjärjestelmään tekemällään merkinnällä ennen kokousta ilmoittaneet yhtyvänsä esittelijän esitykseen ja päätösehdotukseen ja tällä kannalla ovat myös läsnä olevat jäsenet.

12 §

Täysistunto

Täysistunto on päätösvaltainen, kun puheenjohtaja tai varapuheenjohtaja sekä vähintään puolet muista jäsenistä on läsnä. Tilinpäätöksen vahvistamista ja vastuuvapauden myöntämistä hal-

Valiokunnan mietintö StVM 8/2017 vp

lintojaostolle koskevassa asiassa täysistunto on päätösvaltainen, kun vähintään puolet esteettömistä jäsenistä on läsnä. Päätösvaltaisuuden edellytyksenä on lisäksi, että läsnä on vähintään yksi työnantajajärjestöjen ehdotuksen perusteella nimitetty jäsen, yksi työntekijä- ja toimihenkilöjärjestöjen ehdotuksen perusteella nimitetty jäsen sekä yksi maatalousyrittäjäjärjestöjen ehdotuksen perusteella nimitetty jäsen. Käsiteltäessä muutoksenhakuasiasia enintään puolet läsnä olevista jäsenistä voi olla työelämän ja työmarkkinoiden olosuhteita tuntevia jäseniä ja maatalousyrittäjätoimintaan perehtyneitä jäseniä. Jos asian ratkaiseminen olennaisesti riippuu lääketieteellisestä kysymyksestä, tulee myös lääkärijäsenen olla läsnä.

13 §

Hallintojaosto

Hallintoasiat käsitellään hallintojaostossa. Sen puheenjohtajana toimii muutoksenhakulautakunnan puheenjohtaja ja muina jäseninä ovat muutoksenhakulautakunnan varapuheenjohtajat. Lisäksi hallintojaostoon kuuluu kolme työelämän ja työmarkkinoiden olosuhteita tuntevaa jäsentä, joista yhden ovat nimenneet työnantajajärjestöjen ehdotuksen perusteella nimitetyt jäsenet, yhden työntekijä- ja toimihenkilöjärjestöjen ehdotuksen perusteella nimitetyt jäsenet ja yhden maatalousyrittäjien järjestöjen ehdotuksen perusteella nimitetyt jäsenet keskuudestaan. Täysistunto nimittää hallintojaoston.

14 §

Asian käsittely

Vakuutuslaitos on velvollinen toimittamaan asiakirjat muutoksenhakulautakunnalle sen vaati-
massa muodossa maksutta.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 ____ .
Ennen tämän lain voimaantuloa lautakuntaan nimitettyyn henkilöön sovelletaan tämän lain
voimaan tullessa voimassa ollutta 3 §:ää.

Tämän lain 14 §:n 7 momenttia sovelletaan 1 päivästä huhtikuuta 2018 alkaen.

3.

Laki

sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnasta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnasta annetun lain (1299/2006) 13 §,
muutetaan lain suomenkielinen nimike, 1 luvun otsikko, 1 §:n otsikko ja 1 momentti, 2—6,
8—11, 12, 16 sekä 18 ja 19 §,
sellaisina kuin niistä ovat 4 ja 11 § osaksi laissa 463/2008, 6 § laissa 711/2016, 8 § laissa 463/
2008, 9 § osaksi laeissa 463/2008 ja 716/2010 ja 10 a §:n 1 momentti laissa 1319/2010, sekä
lisätään lakiin uusi 9 a § ja 9 b § sekä 14 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 807/2015, uusi 9
momentti seuraavasti:

Laki

sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunnasta

1 luku

Sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunta sekä sen tehtävät ja jäsenet

1 §

Muutoksenhakulautakunnan tehtävä ja toimivalta

Sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunta (*muutoksenhakulautakunta*) toimii ensimmäisenä muutoksenhakuasteena työttömyysturvaa koskevissa ja siihen rinnastuvissa asioissa sekä Kansaneläkelaitoksen hoitamissa toimeentuloturva-asioissa siten kuin asianomaisissa etuuslaeissa erikseen säädetään.

2 §

Muutoksenhakulautakunnan jäsenet

Lainkäyttötoimintaa muutoksenhakulautakunnan jaostoissa johtaa kolme päätoimista puheenjohtajaa ja enintään neljä sivutoimista puheenjohtajaa. Päätoimiset puheenjohtajat ovat muutoksenhakulautakunnan ylijohtaja ja johtajat.

Valiokunnan mietintö StVM 8/2017 vp

Muutoksenhakulautakunnassa on lisäksi sivutoimisina jäseninä vähintään kuusi lääkärijäsentä, vähintään yhdeksän lakimiesjäsentä sekä kahdeksantoista jäsentä, jotka edustavat joko muutoksenhakijoiden tai työelämän ja työmarkkinoiden olosuhteiden tuntemusta. Lisäksi muutoksenhakulautakunnassa on riittävä määrä varajäseniä. Varajäseneneen sovelletaan, mitä laissa säädetään muutoksenhakulautakunnan jäsenestä.

Puheenjohtajat ja muut jäsenet toimivat tuomarin vastuulla.

3 §

Jäsenten kelpoisuus ja nimittäminen

Muutoksenhakulautakunnan päätoimisten puheenjohtajien kelpoisuudesta säädetään 4 §:ssä. Muutoksenhakulautakunnan sivutoimisilla puheenjohtajilla on oltava tuomarin virkaan oikeuttava tutkinto sekä perehtyneisyys sosiaalivakuutusasioihin ja muutoksenhakulautakunnassa käsiteltäviin etuusjärjestelmiin.

Muutoksenhakulautakunnan muiden jäsenten tulee olla sosiaalivakuutusasioihin perehtyneitä ja lakimiesjäsenillä tulee lisäksi olla tuomarin virkaan oikeuttava tutkinto.

Muutoksenhakulautakunnan muihin kuin työttömyysturvaa ja siihen rinnastuvaa asiaa käsitteleviin jaostoihin nimitetään kaksitoista sellaista jäsentä, joilla on muutoksenhakijoiden olosuhteiden tuntemusta. Heistä kolme nimitetään työnantajyhdistysten edustavimpien keskusjärjestöjen ja neljä työntekijöiden ja toimihenkilöiden edustavimpien keskusjärjestöjen ehdotuksesta, yksi jäsen edustavimpien yrittäjäjärjestöjen ja maatalousyrittäjäjärjestöjen ehdotuksesta ja neljä jäsentä edustavimpien etuudensaajia edustavien järjestöjen ehdotuksesta.

Muutoksenhakulautakunnan työttömyysturvaa käsitteleviin jaostoihin nimitetään kuusi sellaista jäsentä, joiden tulee olla työelämää ja työmarkkinoiden olosuhteita tuntevia. Heistä puolet on nimitettävä työnantajyhdistysten edustavimpien keskusjärjestöjen ja puolet työntekijöiden ja toimihenkilöiden edustavimpien keskusjärjestöjen ehdotuksesta.

Lääkärijäsenten ja näiden varajäsenten tulee olla laillistettuja lääkäreitä.

Muutoksenhakulautakunnan jäsenten on ilmoitettava sidonnaisuuksistaan siten kuin tuomioistuinlain (673/2016) 17 luvun 17 §:ssä säädetään asiantuntijajäsenen velvollisuudesta ilmoittaa sidonnaisuuksistaan. (Uusi)

4 §

Ylijohtajan ja johtajien nimittäminen, tehtävät ja kelpoisuus

Muutoksenhakulautakunnassa on ylijohtaja ja kaksi johtajaa, jotka nimittää valtioneuvosto.

Ylijohtaja johtaa muutoksenhakulautakuntaa ja vastaa sen toiminnasta, valvoo laintulkinnan yhdenmukaisuutta muutoksenhakulautakunnan ratkaisuihin sekä vastaa muutoksenhakulautakunnan hallinnollisista asioista. Ylijohtajan tehtävistä määrätään tarkemmin muutoksenhakulautakunnan työjärjestyksessä. Johtajan tehtävistä määrätään muutoksenhakulautakunnan työjärjestyksessä.

Ylijohtajalla ja johtajilla on oltava tuomarin virkaan oikeuttava tutkinto sekä perehtyneisyys sosiaalivakuutusasioihin ja muutoksenhakulautakunnassa käsiteltäviin etuusjärjestelmiin. Lisäksi heiltä edellytetään käytännössä osoitettua johtamistaitoa. Ylijohtajalla on lisäksi oltava kokemusta esimiehenä toimimisesta.

Valiokunnan mietintö StVM 8/2017 vp

5 §

Muutoksenhakulautakunnan jäsenen paikan vapautuminen

Muutoksenhakulautakunnan jäsenen oikeudesta pysyä tehtävässään on voimassa, mitä tuomarinviran haltijasta säädetään.

Jos sivutoimisen puheenjohtajan tai jäsenen tehtävä vapautuu kesken toimikauden, määrätään seuraaja jäljellä olevaksi toimikaudeksi.

6 §

Tuomarin vakuutus ja eroamisikä

Muutoksenhakulautakunnan päätoimisen puheenjohtajan, sivutoimisen puheenjohtajan ja muun jäsenen on ryhtyessään tehtäväänsä annettava tuomarinvakuutus, jollei hän ole tehnyt sitä jo aiemmin. Tuomarinvakuutuksen antamisesta säädetään tuomioistuinlain (673/2016) 1 luvun 7 §:ssä.

Muutoksenhakulautakunnan sivutoiminen puheenjohtaja ja jäsen on velvollinen eroamaan tehtävästään sen kuukauden päättyessä, jonka kuluessa hän täyttää 70 vuotta.

8 §

Muutoksenhakulautakunnan ratkaisukokoonpanot

Muutoksenhakua koskevat asiat ratkaistaan muutoksenhakulautakunnassa jaostoissa. Lainkäyttöasiat ratkaistaan esittelystä viisi- tai kolmijäsenisessä jaostossa, vahvennetussa jaostossa tai täysistunnossa. Lainkäyttöasian voi ratkaista myös puheenjohtaja yksin.

9 §

Viisijäseninen lääketieteellinen ratkaisukokoonpano

Viisijäseniseen lääketieteelliseen ratkaisukokoonpanoon kuuluu jaoston puheenjohtaja ja muina jäseninä lakimiesjäsen, lääkärijäsen ja kaksi muutoksenhakijoiden olosuhteiden tuntemusta edustavaa jäsentä. Käsiteltäessä työttömyysturvaa koskevaa **tai siihen rinnastuvaa** asiaa kuuluu jaoston ratkaisukokoonpanoon kuitenkin jaoston puheenjohtaja ja muina jäseninä lakimiesjäsen, lääkärijäsen ja kaksi työelämää ja työmarkkinoiden olosuhteita tuntevaa jäsentä.

Asia käsitellään viisijäsenisessä lääketieteellisessä ratkaisukokoonpanossa, jos kysymys on:

- 1) oikeudesta kansaneläkelain (568/2007) mukaiseen työkyvyttömyyseläkkeeseen;
- 2) oikeudesta vammaisetuuksista annetun lain (570/2007) mukaiseen etuuteen tai mainitun lain mukaisen etuuden määräästä;
- 3) oikeudesta takuueläkkeestä annetun lain (703/2010) 7 §:n 2 momentin 2 kohdan perusteella myönnettyyn takuueläkkeeseen;
- 4) oikeudesta sairausvakuutuslain (1224/2004) 8 luvun 1 §:n mukaiseen sairauspäivärahaan tai 11 §:n mukaiseen osasairauspäivärahaan;

Valiokunnan mietintö StVM 8/2017 vp

5) oikeudesta Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain (566/2005) mukaiseen kuntoutusrahaan taikka mainitun lain mukaiseen ammatilliseen tai lääkinnälliseen kuntoutukseen;

6) sairausvakuutuslain mukaisesta työterveyshuollon korvauksesta tai vuosilomakustannuskorvauksesta;

7) työttömyysturvaa koskevasta asiasta, jonka ratkaisu olennaisesti perustuu lääketieteelliseen arvioon.

9 a §

Viisijäseninen lainopillinen ratkaisukokoonpano

Viisijäseniseen lainopilliseen ratkaisukokoonpanoon kuuluu jaoston puheenjohtaja ja muina jäseninä kaksi lakimiesjäsentä sekä kaksi muutoksenhakijoiden olosuhteiden tuntemusta edustavaa jäsentä. Käsiteltäessä työttömyysturvaa koskevaa **tai siihen rinnastuvaa** asiaa kuuluu jaoston kokoonpanoon kuitenkin jaoston puheenjohtaja ja muina jäseninä kaksi lakimiesjäsentä sekä kaksi työelämää ja työmarkkinoiden olosuhteita tuntevaa jäsentä.

Asia käsitellään viisijäsenisessä lainopillisessa ratkaisukokoonpanossa, jos kysymys on:

1) työttömyysturvaa koskevasta asiasta, jonka ratkaisu ei olennaisesti perustu lääketieteelliseen arvioon;

2) asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta annetun lain (1573/1993) mukaisesta asumisperusteisen sosiaaliturvan piiriin kuulumisesta.

9 b §

Ratkaisukokoonpanon päätösvaltaisuus

Myös muu kuin 9 ja 9 a §:ssä mainittu asia on ratkaistava viisijäsenisessä kokoonpanossa, jos asialla on hakijan toimeentulon tai lain soveltamisen kannalta erityisen suuri merkitys.

Jaosto on päätösvaltainen, kun paikalla on puheenjohtaja ja vähintään kaksi muuta jäsentä edellyttäen, että ne jaoston jäsenet, jotka eivät ole paikalla, ovat kirjallisesti tai sähköiseen käsittelyjärjestelmään tekemällään merkinnällä ennen kokousta ilmoittaneet yhtyvänsä esittelijän esitykseen ja päätösehdotukseen ja tällä kannalla ovat myös läsnä olevat jäsenet.

10 §

Kolmijäseninen ratkaisukokoonpano

Muita kuin 9 tai 9 a §:ssä mainittuja asioita käsiteltäessä ratkaisukokoonpanoon kuuluu jaoston puheenjohtajan lisäksi kaksi lakimiesjäsentä tai lakimiesjäsen ja lääkärijäsen. Jaosto on päätösvaltainen, kun paikalla on puheenjohtaja ja yksi jäsen edellyttäen, että kolmas jäsen on ilmoittanut kirjallisesti tai sähköiseen käsittelyjärjestelmään tekemällään merkinnällä ennen kokousta yhtyneensä esittelijän esitykseen ja päätösehdotukseen ja tällä kannalla ovat myös läsnä olevat jäsenet.

Valiokunnan mietintö StVM 8/2017 vp

10a §

Puheenjohtajan ratkaistavat asiat

Muutoksenhakulautakunnan puheenjohtaja ratkaisee esittelystä valitusasiat, joissa on kysymys sairausvakuutuslain 3 luvun 4 §:n 1 momentin tai 5 §:n 1 momentin mukaisen korvauksen määrästä.

11 §

Vahvennettu jaosto

Muutoksenhakulautakunnan ylijohtaja tai johtaja tai jaosto voi määrätä jaostossa tai puheenjohtajan yksin käsiteltävänä olevan asian tai siihen kuuluvan kysymyksen ratkaistavaksi vahvennetussa jaostossa yhdenmukaisen tulkinnan varmistamiseksi. Vahvennetussa jaostossa on puheenjohtajana muutoksenhakulautakunnan ylijohtaja tai johtaja ja lisäksi jäseninä muut päätoimiset puheenjohtajat ja kyseistä asiaryhmää käsittelevien jaostojen sivutoimiset puheenjohtajat sekä asiaa aikaisemmin käsitelleen jaoston jäsenet.

Vahvennettu jaosto on päätösvaltainen, kun vähintään kaksi kolmasosaa sen jäsenistä on läsnä.

12 §

Täysistunto

Jos muutoksenhakulautakunnassa ratkaistavalla asialla on periaatteellista merkitystä lain soveltamisen kannalta muissa vastaavanlaisissa tapauksissa tai jos jaoston tai puheenjohtajan ratkaisu tulisi poikkeamaan aikaisemmasta käytännöstä, muutoksenhakulautakunnan ylijohtaja tai johtaja voi määrätä asian käsiteltäväksi muutoksenhakulautakunnan täysistunnossa.

Täysistunto on päätösvaltainen, kun paikalla on puheenjohtajana toimiva muutoksenhakulautakunnan ylijohtaja tai johtaja ja vähintään puolet lautakunnan muista jäsenistä.

14 §

Asian käsittely

Kansaneläkelaitos on velvollinen toimittamaan asiakirjat muutoksenhakulautakunnalle sen vaatimassa muodossa maksutta.

16 §

Virkasyyte

Muutoksenhakulautakunnan puheenjohtajaa, sivutoimista puheenjohtajaa ja muuta jäsentä syytetään virkarikoksesta Helsingin hovioikeudessa.

Valiokunnan mietintö StVM 8/2017 vp

18 §

Rahoitus

Muutoksenhakulautakunnan kustannukset suoritetaan valtion varoista.

Muutoksenhakulautakunnan sivutoimisten puheenjohtajien ja jäsenten palkkiot määrätään sosiaali- ja terveysministeriön vahvistamien perusteiden mukaan.

19 §

Työjärjestys

Muutoksenhakulautakunnan organisaatiosta, neuvottelukunnista, työskentelystä ja henkilöstöstä määrätään tarkemmin muutoksenhakulautakunnan työjärjestyksessä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Työttömyysturvan muutoksenhakulautakunnan toiminta lakkaa tämän lain tullessa voimaan ja sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnan nimi muuttuu sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunnaksi.

Mitä muualla laissa säädetään sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnasta tai työttömyysturvan muutoksenhakulautakunnasta, koskee tämän lain voimaan tultua sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakuntaa.

Tämän lain voimaan tullessa sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnassa ja työttömyysturvan muutoksenhakulautakunnassa vireillä olevat asiat siirtyvät käsiteltäviksi ja ratkaistaviksi sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakuntaan tämän lain säännösten mukaan.

Sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnan ja työttömyysturvan muutoksenhakulautakunnan sivutoimisten puheenjohtajien, varapuheenjohtajien sekä muiden jäsenten ja varajäsenten toimikausi päättyy tämän lain voimaan tullessa.

4.

Laki

työttömyysturvalain 12 a luvun kumoamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

Valiokunnan mietintö StVM 8/2017 vp

1 §

Tällä lailla kumotaan työttömyysturvalain (1290/2002) 12 a luku.

2 §

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 _____.

Helsingissä 6.10.2017

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Tuula Haatainen sd
varapuheenjohtaja Hannakaisa Heikkinen kesk
jäsen Arja Juvonen ps
jäsen Niilo Keränen kesk
jäsen Anneli Kiljunen sd
jäsen Sanna Lauslahti kok
jäsen Anne Louhelainen si
jäsen Pekka Puska kesk
jäsen Sari Raassina kok
jäsen Veronica Rehn-Kivi r
jäsen Vesa-Matti Saarakkala si
jäsen Kristiina Salonen sd
jäsen Sari Sarkomaa kok
jäsen Martti Talja kesk
varajäsen Satu Taavitsainen sd

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Päivi Salo